

www.alkeltawia.com/vb/showthread.php?t=2759 (20.10.2015); "İbrâhîm el-Ya'qûbî", http://www.almoajam.org/poet_details.php?id=88 (20.10.2015); "Li-mâzâ ekrêhe Rûsiyye eş-Şeyh Muḥammed Ebû'l-Hüdâ el-Ya'qûbî", http://www.arflon.net/2012/03/blog-post_3742.html (20.10.2015); "eş-Şeyh İbrâhîm el-Ya'qûbî", http://ulamaofdamascus.wordpress.com/author/seekerofthe-sacredknowledge (20.10.2015); "Üsretü'l-Ya'qûbî el-Cezâ'îrî", http://www.ansabcom.com/vb/59826-post1.html (20.10.2015).



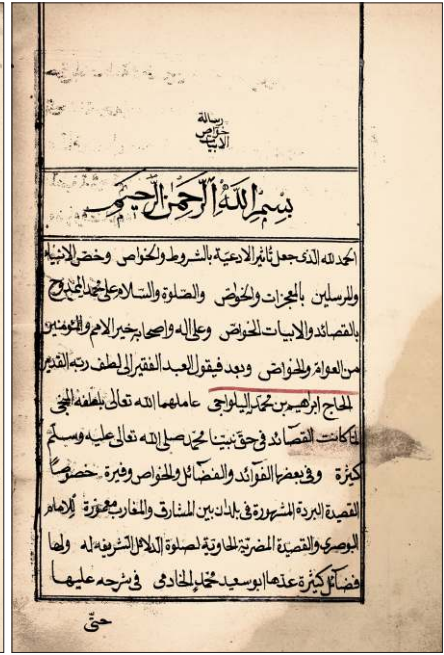
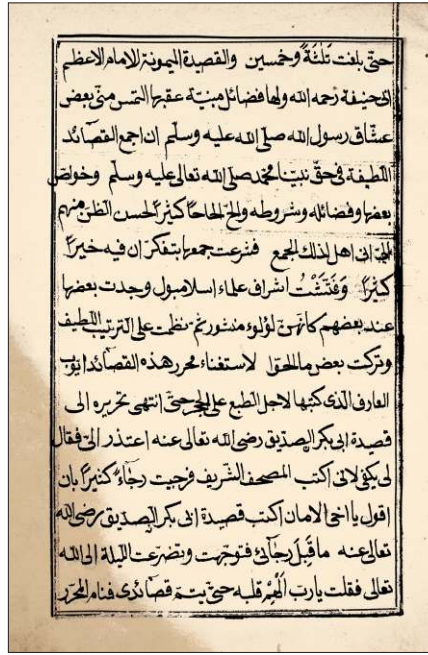
AHMET ÖZEL

YALVAÇLI İBRÂHİM EFENDİ

(1810-1876)

Arapça'dan yaptığı
manzum şiir çevirileriyle tanınan
Osmanlı âlimi.

Isparta'nın Yalvaç ilçesi yakınlarındaki Hisarardı köyünde doğdu. Babasının adı Mehmed'dir. Bursalı Mehmed Tâhir ölüm yılını 1293 (1876) olarak kaydederse de mezar taşında 1294 yılı yazılmıştır. Hacı İbrâhîm Efendi olarak da bilinir. Ayrıca *Risâle fî bâbi'l-ihbâr bi'İlezi* adlı eseri dolayısıyla "İhbâr billezî" lakabıyla anılır. Arşiv kayıtlarına göre gazilik unvanı da almıştır. Karaağaçlı Rüşdü Efendi gibi âlimlerden ders aldı, ilim ve tedris hayatı daha çok Yalvaç, Konya ve İstanbul'da geçti. Huzur derslerine katılan ulemâ arasında yer aldı. Dârü'l-hilâfeti'l-aliyye müderrisi unvanıyla İbtidâ-yi Hâric, İbtidâ-yi Dâhil, Altmışlı, Mûsile-i Süleymâniyye ve Sofya Mevleviyeti, Fâtiḥ ve Şehzade medreseleri gibi kurumlarda görev yaptı. Memleketinde inşa ettirdiği medresede de uzun süre müderrislik görevini yürüttü. Pek çok eserini İstanbul'da yazdığı anlaşılan İbrâhîm Efendi, *Risâletü ḥavâşşi ebyâti Kaşîdeti'l-Bürde* adlı risâlesinin sonunda bu eseri Hâlid b. Zeyd el-Ensârî (Eyüp) ci-varındaki Yazılı Medresesi'nde 1265'te (1849) tamamladığını belirtmektedir (*el-Mecmû'atü'l-kübrâ*, s. 16). Aynı risâle içinde bulunan "el-Kaşîdetü'l-Muḍariyye" ile 1842 yılında Konya'da iken bir hastalığı sebebiyle meşgul oldu. İbrâhîm Efendi köyünde medrese ve bend yapımı işleriyle de ilgilendi. Ayrıca Ebniye-i Aliyye Kurumu'ndaki görevi dolayısıyla Hicaz'da tamir ve tezyinatla uğraştı. Mezar taşında mevcut, "Husûsan hâdimi oldu şerefle ravza-i pâkin" mısraı kendisinin Ravza-i Mutahharâ'da da hizmet ettiğini göstermektedir. Yalvaç'ta birkaç defa zorunlu ikamete tâbi tutulan İbrâhîm Efendi, bugün sadece köy camisi kalan kendi yaptırdığı medresenin camii hâziresinde medfudur. Kütüphanesindeki altmış kadar ders kitabı ile özel notları uzun süre saklandıktan sonra to-



Yalvaçlı İbrâhîm Efendi'nin *Risâletü ḥavâşşi ebyâti Kaşîdeti'l-Bürde* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., İzmir, nr. 825)

runu Cevdet Yalvaç tarafından Hikmet Cücen'e emanet edilmiştir.

Eserleri. 1. *Risâletü ḥavâşşi ebyâti Kaşîdeti'l-Bürde ve'l-Kaşîdeti'l-Muḍariyye*. Eserde Bûsîrî'nin bu iki kasidesinde hangi beyitlerin hangi hastalıklara şifa olacağı ve nasıl okunacağı anlatılmaktadır (Süleymaniye Ktp., Tırnovalı, nr. 1366; İzmir, nr. 825; Çelebi Abdullah Efendi, nr. 325). 2. *el-Mecmû'atü'l-kübrâ mine'l-kaşâ'idi'l-fuḥrâ fî ḥaqqı nebiyyinâ*. Burada bir önceki eserde adı geçen iki kasidenin faziletleri, manzum tercümeleri, Muînüddin et-Tantarânî'nin *el-Kaşîdetü't-ṭ-ṭantarâniyye*'si ile Ebû Hanîfe'ye nisbet edilen *el-Kaşîdetü'n-Nu'mâniyye*'nin manzum tercümeleri, ayrıca kaside, methiye, münâcât ve nasihat parçaları yer almaktadır (İstanbul 1265, 1274, 1276, 1279, 1284; baskı yeri yok, 1303; İstanbul 1315, 1320, 1920). 3. *Garâibü'l-i'lâlâ ve'l-iştikâk ale'l-Binâ* (İstanbul 1299, 1301, 1306, 1308). 4. *Risâle fî bâbi'l-ihbâr bi'İlezi 'alâ bahşi'l-Kâfiye* (Süleymaniye Ktp., Reşid Efendi, nr. 1310; Manisa İl Halk Ktp., Zeynelzâde Koleksiyonu, nr. 45 Ak Ze 5943/1; Konya 1290). İsm-i mevsullere ve silâ cümlelerine dair yedi bölüm halinde düzenlenmiştir. Müellif bu eserinde Akşehir müftüsü Hasan Hüseyin Efendi, Hâdimî Ahmed Efendi, Ayntâbî Ahmed

Efendi, Karaağaçlı Rüşdü'den duyduğu bilgileri aktardığını ifade etmiş ve İbnü's-Serrâc, Radî el-Esterâbâdî, Beyzâvî, Molla Câmî, Fâzıl İsâm, Ebüssuûd Âsım Efendi gibi âlimlere atıfta bulunmuştur. 5. *Emsile Şerhi / Emsile-i Muhtelif Şerhi / Şerhu'l-Emsileti'l-muhtelif ale'l-icâz* (İstanbul 1262, 1299, 1301, 1306, 1311). 6. *Tasrîf-i Kavâid-i Arabiyye* (Millî Ktp., Yazmalar, nr. 358, vr. 23^b-30^b). 7. *Sarf Tercümesi* (Süleymaniye Ktp., İzmirli İsmâil Hakkı, nr. 2885; İstanbul 1304). Dersâadet baskılı eserin kapağında Dârü'ttâ'îm muallimi İbrâhîm Efendi'nin telifi olduğu belirtilmektedir. Arapça'da kelime, isim, fiil ve harfin tarifi, mu'reb ve mebnî terimleriyle çeşitlerinin yer aldığı kısa bir girişten sonra Türkçe anlamları ve çoğullarının verildiği konulu sözlük tarzında hazırlanmış, konular yaklaşık yirmi beş bölümde Allah, melek, Kur'an, iman, İslâm, kitap, çarşı pazar, madenler gibi kavramlara ait kelimelerden oluşturulmuştur. Kitabın sonunda müzekker-müennes bahsi çeşitli örneklerle ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır. 8. *el-Kasîdetü'l-Muḍariyye Tercümesi* (Süleymaniye Ktp., Düğümlü Baba, nr. 428). Müellifin yukarıda geçen *el-Mecmû'atü'l-kübrâ* adlı eseri içinde olup kırk beyitlik kasidenin manzum çevirisidir. 9. *el-Kasîdetü't-Tantarâniyye Tercümesi*. Yine *el-Mecmû'atü'l-kübrâ*

içinde basılan eser, Muînüddin et-Tantarânî'nin Selçuklu Veziri Nizâmülmülk'e hitaben yazdığı methiyenin manzum tercümesidir. **10. Kasîdetü Hassân (b. Sâbit) ve Tercümesi (el-Mecmû'atü'l-kübrâ, İstanbul 1265, s. 63-64; İstanbul 1320, s. 52-53).** Hassan b. Sâbit'in dokuz beyitlik "Râiyye"sinin çevirisi olup Hz. Peygamber'in hilyesine dair giriş beyitlerinden sonra kitap, kible, din, şefaât ve Allah'ın yüceliği kavramları dile getirilmektedir. **11. Kasîde-i Nu'mâniyye Tercümesi (el-Mecmû'atü'l-kübrâ, İstanbul 1265, s. 52-59).** Ebû Hanîfe'ye nisbet edilen elli beyitlik kasidenin çevirisidir. Kasidede Hz. Peygamber'in yüce şahsiyeti, diğer peygamberlere karşı üstünlüğü, mucizeleri ve savaşlardaki başarısı, İmâm-ı Âzam'ın ona duyduğu büyük sevgi ifade edilmektedir. **12. Kasîde-i Bürde Tercümesi (İstanbul 1274, 1311, el-Mecmû'atü'l-kübrâ, İstanbul 1265, 1320).** **13. Kasîde-i Hâtemiyye (İstanbul 1265).** **14. Hâşiyetü Dîbâceti Dürri'n-Nâci (İstanbul 1283, 1298).** *İsâgûci* üzerine Ömer b. Sâlih et-Tokadî'nin yazdığı şerhin dîbâcesinin hâşiyesi olup dil, gramer ve belâgata dair açıklamaları dikkat çekmektedir. Yalvaçlı İbrâhîm Efendi'nin ayrıca *Uşûlü'l-müşâveretü fî emvâci'l-muhâveretü* adlı bir eseri daha olduğu kaydedilir (*Osmanlı Müellifleri*, I, 245).

BİBLİYOGRAFYA :

BA, İ.DH, nr. 408/27018; A.MKT.NZD., nr. 71/30; A.MKT.ÜM., nr. 221/78; Yalvaçlı İbrâhîm Efendi, *Garâibü'l-i'lâl ve'l-iştikâk ale'l-Binâ*, İstanbul 1310, s. 2, 24; a.mf., *Şerhu'l-Emsiletü'l-muhtelifetü ale'l-icâz*, İstanbul 1311, s. 37; a.mf., *el-Mecmû'atü'l-kübrâ*, İstanbul 1320, s. 16; *Osmanlı Müellifleri*, I, 245; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 43; *Kehhâle, Mu'cemü'l-mü'ellifin*, I, 41; Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, İstanbul 1996, II, 177; Naci Kum, *Yalvaç Armağanı (haz. İsmail Güneş)*, Yalvaç 2005, s. 3; Nafiz Akgün, "İbrahim Efendi (Yalvaçlı)", *TDEA*, IV, 325.



NEJDET GÜRKAN

YARDIM, Ali

(1939-2006)

Hadis, kitâbe ve yazma eserlerle ilgili çalışmaları bulunan ilim adamı.

Alanya'nın Oba köyünde doğdu. Babası Meyseroğlu Ali Ağa, annesi Bergüzar Hanım olup ailenin sekiz çocuğundan ikincisidir. İlkokuldan sonra 1950 yılından itibaren önce Alanya'da, daha sonra Konya ve Kayseri'de çeşitli hocalardan Kur'an, tecvid, sarf, nahiv, fıkıh, akaid, mantık, luğat, usûl-i hadîs ve ferâiz dersleri aldı. 1961'de Konya İmâm-Hatîp Okulu'ndan,



Ali Yardım

1965'te İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nden mezun oldu. 1962-1965 arasında Kocamustafapaşa'daki Hacıkadın Camii'nde imam-hatîp olarak görev yaptı. Bu yıllarda Samiha Ayverdi'nin fikirlerinden etkilendi. Muhammed Hamîdullah'ın İstanbul Üniversitesi'ndeki konferanslarını dört yıl aralıksız olarak takip etti. Hatay'da Kız İlköğretmen Okulu din bilgisi öğretmenliğinin ardından 1967'de Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü'nde hadis hocasına tayin edildi. M. Tayyib Okîç'in danışmanlığında hazırladığı "Mesnevî Hadîsleri" adlı liyakat teziyle (1970) bu enstitüde öğretim görevlisi oldu. Askerliğini Hakkâri'de yedek subay olarak yaptı (1970-1972). Tuzla Piyade Okulu'nda iken Mimar Ekrem Hakkı Ayverdi'nin teşvikiyle mimari eserlerin kitâbeleriyle ilgilenmeye başladı. Kayseri'den sonra İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü, 1982 yılında da Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hadis hocasına tayin edildi. Bu fakülteadaki görevi sırasında 1983'te başladığı "Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Mimârî Eserlerindeki Hadîs Kitâbeleri" adlı araştırma projesi dolayısıyla çıktığı yurt gezisinde yetmiş dokuz vilâyeti dolaştı. Kayseri'de hazırladığı öğretim görevliliği liyakat tezini geliştirip "Mesnevî Hadîsleri (Tesbît ve Tahrîc)" adlı çalışmasıyla 1984'te doktor ve 1987'de doçent oldu. Hadis ders kitapları yeni kurulan Dokuz Eylül Üniversitesi'nin ilk iki yayını olarak basıldı. "Anadolu Selçuklular ve Beylikleri Devri Mimârî Eserlerinde Kitâbeleşen Hadîsler" adlı takdim teziyle de 1993'te profesörlüğe yükseldi.

İlahiyat Fakültesi'nde ilk defa hüsn-i hat, epigrafi ve paleografi derslerini vererek müstakil bir epigrafi dershanesi kurdu. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Hat Anasanat Dalı'nın kuruluşu çalışmalarına katıldı. İzmir Millî Kütüphanesi'nin yazma eserlerini inceleyerek katalogunu hazırladı. Alanya Oba kasabası Merkez Camii'ni klasik üslûpta

ihya etti. Son olarak 2005 Temmuz ayında Göynük'te ve Kastamonu Şeyh Şâbânî Vefî Dergâhı'ndaki bazı kitâbelerin bakımını yaptı. 2 Ocak 2006'da İzmir'de vefat etti ve Alanya'nın Oba kasabasındaki aile kabristanına defnedildi.

Kültür hadîşçiliğine yönelik eserler vermesinin yanında, Türkiye'de hilye kültürünün ihyâ edilmesinde önde gelen isimlerden oldu. Arapça'ya vukufu, klasik Türkçe'ye âşinalığı, Fransızca ve Farsça ile de ünsiyeti vardı. İlhan Ayverdi'nin hazırladığı sözlüğün ilâhiyat konularında özel alan danışmanlığını yaptı. Temmuz ve ağustos aylarını düzenli bir şekilde sahada kitâbeler, kütüphanelerde yazma eserler üzerinde çalışarak geçirdi. Pek çok mimari eser ve mezar kitâbesinin yayımlanmasını sağlamakla kalmadı, Alanya, Amasya, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Bursa, Kütahya, Manisa ve Bolu'daki tarihî kitâbelerin bakımını yaparak altınla varakladı. Kitâbelerin estampajlarının alınmasında ye ni malzemeler ve yöntemler geliştirerek daha önce okunamayan veya yanlış okunan kitâbelerin doğru okunuşlarını ortaya koydu. Kitâbe bakım çalışmaları esnasında tabii ve geleneksel boyalarla klasik dönem renklerini tutturmayı başardı. *Peygamberimiz'in Şemâli* kitabı dolayısıyla 2006 yılı Dost İslâm'a Hizmet ödülüne layık görüldü.

Eserleri. Telif. 1. Hadîs I-II (İzmir 1984; İstanbul 1997, 7. bs. 2014). **2. İzmir Millî Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu** (I-IV, İzmir 1992-1997). **3. Peygamberimiz'in Şemâli** (İstanbul 1997, 12. bs. 2015). Tirmizî'nin *Kitâbü's-Şemâ'il*'inin esas alındığı eser elli beş bölümden oluşmaktadır. Her bölümde önce o konu etraflıca telif edilmiş, ardından *Kitâbü's-Şemâ'il*'deki hadîslerin tercümesi verilmiştir. **4. İslâm'da Altın Yüzük Kullanımı** (İstanbul 1998). **5. Alanya Kitâbeleri (Tesbît, Tescil, Tasnif ve Değerlendirme)** (İstanbul 2002). Alanya ilçesinde belirlenebilen mezar, cami, mescid, kale, çeşme, ev kitâbeleriyle müzede bulunan kitâbelerin fotoğrafları, ölçüleri, Arap ve Latin harfleriyle yazılışları ve çevirilerinden sonra bunların çeşitli açılardan değerlendirilmeleri yapılmıştır. Eserin giriş kısmında da kitâbe bilimi ve bir kitâbede bulunan unsurlar hakkında bilgi verilmiştir. **6. Amasya Burmalı Minâre Câmii Kitâbeleri** (Ankara 2004). Camideki kitâbeler ayrıntılı biçimde incelenmiş, minber yazıları ilk defa tam ve doğru olarak okunmuştur. Eserdeki estampaj fotoğrafları ve detayları, bunların kullanılış biçimi yazarın